

ΤΑ ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Ενότητα 9: Το Γνωστικό Ευαγγέλιο του Φιλίππου

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Τα Απόκρυφα Ευαγγέλια.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Το Γνωστικό Ευαγγέλιο του Φιλίππου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΤΟ ΓΝΩΣΤΙΚΟ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ
ΦΙΛΙΠΠΟΥ**

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

- Απόκρυφο κείμενο στον δεύτερο τόμο του Nag Hammadi (NHC II,3 p.51,29-86,19).
- Φέρει τον τίτλο «Ευαγγέλιο του Φιλίππου» επειδή στην παρ. 91 ο Φίλιππος αναφέρεται ονομαστικά (μάλλον ταύτιση του αποστόλου Φιλίππου και του διακόνου με το ίδιο όνομα).
- Υπάρχει μία μεγάλη παράδοση στον αρχέγονο Χριστιανισμό για τον Φίλιππο (Πράξεις, κατά Ιωάννη, Πράξεις Φιλίππου, επιστολή προς Πέτρο και Φίλιππο/NHC VIII,2).

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- Το *Ευαγγέλιο Φιλίππου* μαρτυρείται από τον Επιφάνιο, τον Τιμόθεο Κων/πόλεως και τον Ψ-Λεόντιο.
- Επιφάνιος:
 - Το κείμενο χρησιμοποιείται από γνωστικούς της Αιγύπτου κατά τον 4^ο αι.
 - Παραθέτει ένα κείμενο από το ευαγγέλιο – δεν προέρχεται από το διασωζόμενο ευαγγέλιο.
 - Ένα παρόμοιο θέμα με το ΕυαγΦιλ: η άνοδος της ψυχής στους ουρανούς μετά τον θάνατο.
- Τιμόθεος και Ψ-Λεόντιος:
 - Το κείμενο διαβάζεται μαζί με εκείνο του Θωμά από τους Μανιχαίους.
- Έμμεση πληροφορία κι από το *Πίστις και Σοφία* 44,17-47,8: ο Φίλιππος μαζί με τον Θωμά και τον Ματθαίο αναφέρεται ως συγγραφέας των έργων και των λόγων του Ιησού.
- Κατά πάσα πιθανότητα υπήρχε **ένα μόνο** ευαγγέλιο του Φιλίππου.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΟΝ ΝΗΣ ΙΙ

- Βρίσκεται μετά το ευαγγέλιο του Θωμά.
- Μονόστηλο κείμενο – χωρίς παραγράφους ή άλλες διαιρέσεις του κειμένου.
- Η κοπτική μετάφραση (σαχιδικά) όπως κι ο κώδικας χρονολογούνται κατά το α' μ. του 4^ο αι.
- Το κείμενο έχει διάφορα λάθη – οφείλονται σε παραβλέψεις του αντιγραφέα.
- Τα φύλλα του κώδικα κατεστραμμένα επάνω και κυρίως στο κάτω μέρος.
- Κενά στο κείμενο που σε γενικές γραμμές μπορούν να αποκατασταθούν με βεβαιότητα.

ΤΟΠΟΣ - ΧΡΟΝΟΣ

- Αρχική γλώσσα του κειμένου τα ελληνικά.
- Οι βαλεντινιανές τάσεις του κειμένου προσανατολίζουν στη σύνδεση του κειμένου με τον Βαλεντίνο-(138-159 μ.Χ.) και τους μαθητές του.
- Μάλλον κατά τον 2^ο αι. μ.Χ.
- Πιθανός τόπος συγγραφής η Συρία: ενδιαφέρον για συριακή γλώσσα και ετυμολόγηση από αυτήν / η σύνδεση με το ευαγγέλιο του Θωμά -> Άνω Συρία / Έδεσσα.

ΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΕΙΔΟΣ - ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ

- Ανθολόγιο: συλλογή από σύντομες ή εκτενέστερες απαντήσεις σε διάφορα θεολογικά ζητήματα βαλεντινιανού ενδιαφέροντος:
 - Μυστήρια (βάπτισμα, χρίσμα, ευχαριστία, σωτηρία, μυστήριο του γάμου).
 - Ηθική (εγκρατητική).
- Η σύνδεση μεταξύ τους χαλαρή με βάση κοινό λεξιλόγιο.
- Τα επιμέρους κείμενα – διαφορετικά φιλολογικά είδη: αφορισμοί, λόγια, παρομοιώσεις, παραβολές, παραινέσεις, εξήγηση, κήρυγμα, διατριβή κ.ά.

ΠΗΓΕΣ - ΕΠΙΡΡΟΕΣ

- Το *Ευαγγέλιο Φιλίππου* – μέρος της μεγάλης παράδοσης γύρω από το όνομα του Φιλίππου.
- Πιθανόν αποδελτιώνει και συνοψίζει κάποιο χαμένο αρχαίο κείμενο – *Πράξεις Φιλίππου* ή περισσότερα αρχαία χριστιανικά κείμενα.
- Εμφανείς ωστόσο οι βαλεντινιανές επιδράσεις στο κείμενο κι ίσως κι άλλων γνωστικών ομάδων.
- Έμμεσες αναφορές σε βιβλικά κείμενα (κυρίως κατά Ιωάννης κι επιστολές του Παύλου).

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Το κείμενο διασώζει τη βαλεντινιανή διδασκαλία και απευθύνεται σε Βαλεντινιανούς.
- Ενδιαφέρον μη βαλεντινιανό υλικό: παραβολές, λόγια του Κυρίου και πληροφορίες για τις λειτουργικές πρακτικές της αρχαίας Εκκλησίας.
- Σημαντικό βαλεντινιανό υλικό: ο Σωτήρας ως νυμφίος της κάτω Σοφίας (Ακαμώθ) και οι άγγελοι ως νυμφίοι των σπερμάτων της κάτω Σοφίας, το μυστήριο του γάμου.
- Ενδιαφέρουσα εσχατολογία: το σκίσιμο του καταπετάσματος του Ναού.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Χαλαρή οργάνωση του υλικού.
 - Εθνικοί, Ιουδαίοι και Χριστιανοί (1-2, βλ. 48).
 - Παραβολές.
 - Το θέμα του ονόματος (11-13).
 - Οι θυσίες (14. 50).
 - Η άσπιλος σύλληψη (17).
 - Η Μαρία Μαγδαληνή (32. 55).
 - Θάνατος κι ανάσταση (21. 90^α . 23 βλ. Β΄ Τιμ 2,17-18).
 - Βάπτισμα και χρίσμα (43. 51. 95).
 - Γάμος (68. 73. 76. 79. 82. 87. 88. 96. 102. 122. 125. 126. 127).

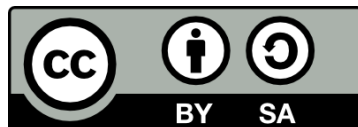
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τσαλαμπούνη Αικατερίνη. «Τα Απόκρυφα Ευαγγέλια. Το Γνωστικό Ευαγγέλιο του Φιλίππου». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS339/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Φίλιππος Γερμάνης
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

